

عکس ها: رضا معطریان / ایران

گفت و گو با استاد سید جلال الدین محمدیان خواننده «مردان خدا» تعزیه عمود خیمه موسیقی سنتی است

فرهنگی

نداسیجانی

روزنامه نگار

استاد سید جلال الدین محمدیان، زاده کرمانشاه است و از دیار تنبورنوازان، شهر هنرپرور و هندروستان، او سال ۱۳۲۵ در محله فیض آباد کرمانشاه، دیده به جهان گشود و همچون برخی از استادان آن زمان، از کودکی با موسیقی عجین بوده و نوای موسیقی به گوش اش آشناست، میراثی که از پدر به یادگار مانده است. پدرش سید علی محمدیان از تعزیه خوانان مطرح و قدیمی کرمانشاه بود.

نسل امروز پرچم دار موسیقی اقوام هستند

او می گوید: «موسیقی در ایران ریشه ای کهن و اصیل دارد و این کنجینه ارزشمند، در موسیقی اقوام مختلف کشورمان بسیار گسترده است. البته در منطقه ما کرمانشاه، موسیقی، رنگ و طعم دیگری دارد. موسیقی ای که سینه به سینه و نسل به نسل به فرزندانمان و نسل آینده منتقل شده است و جای بسی خرسندی و امیدواری است که نسل امروز، همچنان پرچمدار موسیقی اقوام کشورمان هستند.»

محمدیان در ادامه می افزاید: «پدرم از دوستداران موسیقی اصیل و سنتی ایران بوده و از صدای خوشی هم برخوردار بود و بی آن که در زمینه موسیقی دستگامی، آموزشی دیده

باشد، به زیبایی می خواند. البته به صورت شنیداری، از استادان زمانه خود، تلمذ کرده بود و بسیار دلنشین آوازخوانی می کرد. سبک هنری او تعزیه خوانی بود و از تعزیه خوانان بزرگ کرمانشاه الگوبرداری می کرد و علاقه مند به این هنر ماندگار بود. سبکی از موسیقی اصیل ایرانی که همچنان زنده است و هیچ گاه فراموش نخواهد شد، هنری که سینه به سینه منتقل شده است. پدرم در آوازخوانی نیز تبحر داشت و از استادان سید علی اصغر کردستانی، خواننده بزرگ کرد، الگوبرداری کرده بود. من نیز در عنفوان کودکی مسیر پدر را ادامه دادم و تعزیه خوانی و سبک آوازخوانی سید علی اصغر کردستانی را آموختم، خواندم و اجرا کردم.»

کنام ماندن صاحبان تعزیه و آثاری که به نام دیگران ثبت و ضبط شد

او می گوید: «تعزیه خوانی از آیین های کهن و قدیمی ایران است؛ اما متأسفانه آن طور که باید و شاید به این هنر مذهبی، ملی و سنتی پرداخته نشده و جای تأسف است که با گذشت زمان، دستخوش تغییرات جبران ناپذیری هم شده است. آنچنان که برخی از آهنگسازان شناخته شده کشورمان، تغییراتی در این موسیقی اصیل را که به صورت تعزیه خوانی بوده، با سلیقه شخصی خود تغییر داده و متأسفانه به نام خود ثبت کرده اند. به طور مثال موسیقی، تصنیف «جان جهان

دوش» که سال ها قبل با صدای یکی از استادان برجسته موسیقی ایران منتشر و شنیده شد، برخاسته از تعزیه خوانی کرمانشاهی است. این اثر سال ها قبل با صدای علی خان تکلو خواننده نامدار آن زمان، ماندگار شده است. البته ملودی ابتدایی آن به صورت آذری بوده است. همچنین موسیقی تصنیف، مشابه آهنگ ترانه «ای خسرو خوبان» که سال ها قبل با صدای آقای ایرج بسطامی خواننده و شنیده شد، به طور کامل برداشتی از موسیقی تعزیه بوده و ریشه آن کرمانشاهی است که استاد موسیقی به نام خود ثبت و ضبط کرده اند. در واقع باید گفت به دلیل کنام بودن صاحبان این تعزیه ها، این دوستان موسیقی آنها را به نام خود تعریف و ثبت کرده اند. هنری که از دوران سوگ سیاوش به یادگار مانده است. با این تفاسیر باید بگویم، طی تحقیقات و بررسی های که انجام دادم، به این نتیجه رسیدم، اگر موسیقی تعزیه از موسیقی ایرانی حذف و برداشته شود، یعنی به عنوان پایه قرار نگیرد، موسیقی ای با عنوان موسیقی سنتی محمدیان در ادامه صحبت هایش می گوید: «طی سال ها فعالیت در زمینه موسیقی، در خصوص هنر تعزیه، تحقیقات و پژوهش های طاقت فرسایی انجام داده ام و در حال حاضر ۳۰۰ قطعه از این آثار قدیمی را که در قالب موسیقی های سالم گذشته، با کیفیت خوب و بعضاً به صورت ارکسترال ضبط کرده ام، در

کنار آن ۱۰ هزار بیت، شعر تعزیه در دست دارم که با کمک آقای علی معلم دامغانی ویراستاری شده و در دست تولید و چاپ است. لازم به ذکر است هنر تعزیه در کرمانشاه جایگاه بسیار متفاوت و ارزشمندی دارد و همچنان به این هنر پرداخته و توجه می شود به این دلیل که کرمانشاه محل عبوری به عتبات عالیات بوده و به همین سبب زائران بسیاری از اقصی نقاط مختلف، از این محل ها، مشرف به کربلا شده اند. بنابراین به علت تعدد بسیار تردد و رفت و آمد زائران، این موسیقی در این منطقه ماندگار و سینه به سینه باقی ماند.»

او می گوید: «برخی از استادان موسیقی می گویند کرمانشاه مکتب موسیقی ندارد در صورتی که این استان از اصالت قومی و قدمت تاریخی و کهنی برخوردار است و گنجینه ای از مکتب های موسیقایی در خود پنهان و نهفته دارد. از جمله مکتب اصفهان، مکتب تهران، مکتب تبریز...»

محمدیان در ادامه صحبت هایش می گوید: «طی سال ها فعالیت در زمینه موسیقی، در خصوص هنر تعزیه، تحقیقات و پژوهش های طاقت فرسایی انجام داده ام و در حال حاضر ۳۰۰ قطعه از این آثار قدیمی را که در قالب موسیقی های سالم گذشته، با کیفیت خوب و بعضاً به صورت ارکسترال ضبط کرده ام، در

تعزیه خوانی

از آیین های کهن و قدیمی ایران است؛ اما متأسفانه آن طور که باید و شاید به این هنر مذهبی، ملی و سنتی پرداخته نشده و جای تأسف است که با گذشت زمان، دستخوش تغییرات جبران ناپذیری هم شده است

ساز و ردیف های آوازی را فرا گرفتیم. سپس به مدت سه سال دیگر در کلاس آقای شجریان که در رادیو تدریس می کردند، حضور یافتیم و در کنار آن در جهت تکمیل کردن دانش موسیقایی ام، به طور خصوصی در منزل استاد محمود کریمی که در خیابان جردن بود، آموزش دیدم.»

او در ادامه صحبت هایش می افزاید: «در آموزش موسیقی از استاد بهاری تأثیر بیشتری گرفتم به این دلیل که بود و اغلب آن قطعات را به من آموزش داد. اگرچه پیش تر آشنا و آگاه به موسیقی بودم و با کمک و لطف استادان بزرگ، توانستم عنوان های موسیقی را بهتر بیاموزم و آشنا شوم. ناگفته نماند در دوران گذشته نئی وجود نداشت و ساز و آواز به صورت سینه به سینه آموزش داده می شد و استادان با مراثت و سختی و البته با عشق و علاقه مندی، موسیقی قدما را به شاگردان خود می آموختند، تا آن که سال ها بعد، موسیقی به صورت نت در آمد و آموزش ها براساس نت بود و همچنان نیز شیوه آموزشی به همین روش است.»

محمدیان می گوید، هنر و موسیقی در خانواده ما موروثی است و نسل جوان خانواده هم به این هنر علاقه مند هستند: «زدیگان ما هم به تاهبیت صدای خوب برخوردارند و در ژانرهای مختلف موسیقی فعالیت می کنند. به عنوان مثال آقای مجید رضوی فرزند خواهرم در سبک موسیقی پاپ می خواند. برادرزاده های

محمدیان نیز سازنده فیلم «فیل شاه» و «شاهزاده روم» است و به هنر انیمیشن می پردازد.»

هنرمند یعنی با کمال

سید جلال الدین محمدیان سال ۱۳۵۸ همگاری خود با مرکز حفظ و اشاعه موسیقی سنتی ایران را آغاز کرد و آهنگ های زیبایی به نام «هوای وطن» و «مردان خدا» با ارکستر گروه تنبورنوازان شمس، آهنگ محلی «شیرین شیرینه» با ارکستر سنتی کرمانشاه و تصنیف مظهرالانوار... را تولید و منتشر کرد. این خواننده، هنرمند را اینگونه تعریف می کند: «هنرمند یعنی با کمال. کسی که هنر دارد، کمالش بیش از دیگران است. به عقیده من، هنر باید ائتلاف بین هنرمندان باشد اما متأسفانه هنرمندان، یکدست و همصدان نیستند که این امر موجب شده هنر ما ارتقا پیدا نکند. جای تأسف است که بگویم برخی از دوستان این هنر را منبع کسب و کار و درآمد خود قرار داده اند. خود من به شخصه طی سال ها فعالیت هنری ام، هیچگاه به دنبال پول و درآمدزایی از این راه نبودم. من مسیر هنری ام هیچ گاه به دنبال درآمدزایی از این راه نبودم. من در مسیر هنری ام هیچ مقام و عنوان خود قرار داده اند. خود من به شخصه طی سال ها فعالیت هنری ام، هیچگاه به دنبال پول و درآمدزایی از این راه نبودم.

پخش شد. این کار اولین موسیقی تصویری و عرفانی بود که در تلویزیون پخش می شد و نمونه ای ماندگار از یک الگو و موسیقی عرفانی و سنتی بود. این قطعه را در سال های جنگ تحمیلی اجرا کردم و آن زمان از مردان خدا خواندم؛ به هر حال هنر می تواند راهگشا باشد.

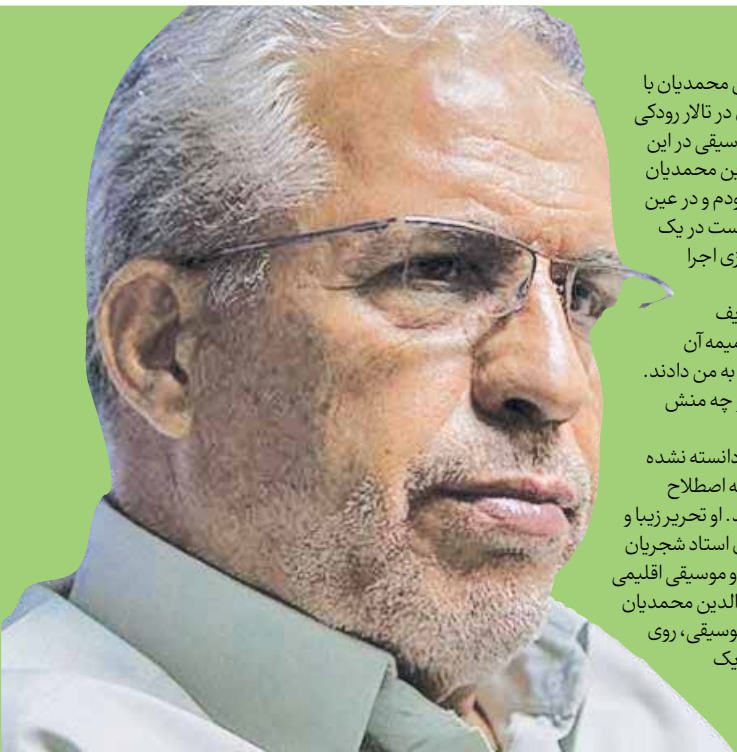
از نگاه من هر فردی در جامعه خود حق و حقوقی دارد. من نیز به عنوان یک هنرمند و یک شهروند از این حقوق برخوردارم. البته نمی گویم حقوق پایمال شده و هیچ ادعایی هم ندارم اما «مردان خدا» از جمله ملودی، بسیاری از سبک ها و تفکرات را تغییر داد و بسیار اثرگذار بود و اجرای خوب آن هم افتخاری برای من شد. آقای همایون شجریان سال ها بعد از اجرای من، این کار را خواندند؛ ولی به گفته استاد شجریان که همیشه به من تأکید داشتند اگر می خواهی اثر کسی را اجرا کنی، باید به گونه ای آن را بخوانی که از اجرای اول آن اثر بهتر خوانده شود، در غیر این صورت آن خواننده همچنان در صدر باقی خواهد ماند. خواننده های دیگری هم تلاش کردند این کار را اجرا کنند اما به نظر من موفق نبودند. موفقیت من در این کار اجرای صحیح و درست آن بود که با شعر و ملودی عجین شد.»

سید جلال الدین محمدیان همگاری های خوبی با هنرمندان بزرگ کشورمان داشته است از جمله استادان سید محمد موسوی، جلیل عدلیبی، جمشید عدلیبی، حسین بهروزی نیا، کاظم داوودیان، منصور سینکی، بیژن کامکار، کیخسرو پورناظری، محمدعلی کیانی نژاد، سهیل ایوانی، سیدخلیل عالی نژاد، هادی منتظری، علی اکبر مرادی و عبدالرضا راهنما. همچنین فریدون شهبازیان که تنظیم بسیاری از آثار او را برعهده داشته است.

محمدیان سال ۱۳۵۸ با گروه تنبورنوازان شمس آهنگ «باز هوای وطنم آرزوست» را به سرپرستی آقای فریدون شهبازیان در رادیو اجرا کرد که بسیار مورد استقبال قرار گرفت و در سال ۱۳۶۶ با اجرای آهنگ ترانه «مردان خدا» در تالار وحدت در بخش موسیقی عرفانی و سنتی، مقام نخست را کسب کرد و منتخب جشنواره گردید. «مردان خدا»، «عاشق دیوانه»، «همنشین دل»، «آه عشق» و «شیرین شیرینه» از آلبوم های این هنرمند است.

هنر موسیقی از طبقات پایین جامعه آغاز می شود

او درباره تشویق و ترغیب نسل جوان به موسیقی های ماندگار و اصیل اظهار می دارد: «ما باید موسیقی را به درستی اجرا کنیم اما اگر بستر این موضوع فراهم نشود، تقریباً تمامی کسانی که در این مسیر قدم برداشته اند، به موسیقی پاپ رجوع می کنند. البته شخصاً مخالفتی با اجرای موسیقی پاپ ندارم. هر گلی برای خود بوی خاصی دارد. بسیار وسیع و گسترده ای است و برای آن پاپی نیست. به باور من، هنر موسیقی و فرهنگ ما از طبقات پایین جامعه آغاز می شود و با تلاش و کوشش همین جامعه هنرپرور و هنردوست هم کار وحدت به اجرا هستند، ماندگار خواهد شد.»

شاهگاه ۲۵ تیرماه آیین بزرگداشت سید جلال الدین محمدیان با حضور جمعی از مدیران فرهنگی کشور و هنرمندان در تالار رودکی برگزار شد. حمید رضا نوربخش مدیرعامل خانه موسیقی در این مراسم اشاره داشت: «آرادت من به استاد جلال الدین محمدیان به سال ها پیش برمی گردد؛ وقتی که خیلی جوان بودم و در عین حال او یک مرد کامل و هنرمند شاخص بود. یادم است در یک شبی در شهر قم در منزل یکی از دوستان ساز و آوازی اجرا کردیم و ایشان محبت کردند و من را با کتاب ردیف محمود کریمی آشنا کردند؛ آن زمان منابعی برای ردیف و آواز نبود اما آقای محمدیان کاست و کتابی که ضمیمه آن بود و دکتر مسعودیه هم آن را آوازیستی کرده بودند به من دادند. آن روز متوجه شدم که این مرد چقدر باصفا است و چه منش بزرگی دارد.

سید جلال الدین محمدیان قدرش آن طور که باید دانسته نشده است. سید جلال الدین محمدیان صدای وسیع یا به اصطلاح چپ کوک دارد که از نت های پایین تا بالا را می خواند. او تحریر زیبا و حجم صدای مناسب دارد و از محضر استادانی چون استاد شجریان تا استاد علی اصغر بهاری موسیقی را آموخته است. او موسیقی اقلیمی خود یعنی غرب کشور را خوب آموخته است. جلال الدین محمدیان سال های سال با موسیقی زندگی کرده و مضاف بر موسیقی، روی مساله تعزیه هم کار کرده است. او تمام مشخصات یک خواننده کامل را در خود جمع کرده است.»

برش

تلمذ در محضر بزرگان

هنرموسیقایی سید جلال الدین محمدیان تنها به تعزیه خوانی خلاصه نمی شود. علاقه او به موسیقی و پیشرفت در این هنر، او را به مکتب استادان بزرگ موسیقی رهنمون کرد و در این زمینه آموزش های بسیاری دید. او می گوید: «در همان سال های نخست آموزش، برای تکامل موسیقی و ارتقای آن، تلاش بسیاری کردم. سال ۱۳۵۱ فعالیت رسمی و هنری خود را در اداره فرهنگ و هنر کرمانشاه شروع کردم و در ادامه برای آموزش بیشتر گوشه ها و ردیف های موسیقی اصیل ایرانی، در همان سال به تهران آمدم و در محضر استادان بزرگ موسیقی ایران، محمود کریمی، علی اصغر بهاری و محمد رضا شجریان تلمذ کردم.

در آن دوران، به مدت سه سال ضمن کسب علم موسیقی از محضر استاد محمد رضا شجریان، همزمان در خدمت استاد علی اصغر بهاری،